

U 24/2014 vp

Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhdenmiehen rajavastuuyhtiöistä (*yhdenyhtiödirektiivi*)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään Eduskunnalle komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhdenmiehen rajavastuuyhtiöistä

(KOM(2014) 212 lopullinen) sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 12 päivänä kesäkuuta 2014

Oikeusministeri *Anna-Maja Henriksson*

Lainsäädäntöjohtaja Antti T. Leinonen

OIKEUSMINISTERIÖ

MUISTIO
EU/2014/0939**EUROOPAN KOMISSION EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON
DIREKTIIVIKSI YHDENMIEHEN RAJAVASTUUYHTIÖISTÄ (YHDENYHTIÖDI-
REKTIIVI)****1 Ehdotuksen tausta ja tavoite**

Komissio antoi 9 päivänä huhtikuuta 2014 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhdenmiehen rajavastuuyhtiöstä (KOM(2014) 212 lopullinen).

Tavoite. Ehdotuksen tarkoituksena on helpottaa yrityksen perustajien ja erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritykset) toimia yrityksen perustamiseksi ulkomaille. Ehdotuksella kehoitettaisiin jäsenvaltioita lisäämään kansalliseen yhtiöoikeuteensa yhtiömuoto, joka noudattaisi samoja sääntöjä kaikissa jäsenvaltioissa ja jolla olisi EU:n laajuinen lyhenne ”SUP” (*Societas Unius Personae*). SUP muodostettaisiin ja sitä käytettäisiin kaikissa jäsenvaltioissa samoja sääntöjä noudattaen, mikä vähentäisi perustamis- ja toimintakustannuksia.

Tausta. Komissio pyrki puuttumaan rajat ylittävän toiminnan kustannuksiin vuonna 2008 antamassaan asetusehdotuksessa yksityisen eurooppayhtiön säännöistä (KOM(2008) 396 lopullinen). Ehdotuksen tarkoituksena oli tarjota pk-yrityksille väline, joka helpottaisi niiden rajatylittävää toimintaa ja joka olisi sama kaikissa jäsenvaltioissa. Asetusehdotuksesta ei ole päästy kaikkia jäsenvaltioita tyydyttävään kompromissiratkaisuun eikä sitä ole voitu siksi hyväksyä yksimielisesti. Komissio päätti peruuttaa yksityisen eurooppayhtiön sääntöjä koskevan ehdotuksen ja ilmoitti laativansa sen sijaan ehdotuksen vaihtoehtoisista toimenpiteistä, jolla pyritäisiin ratkaisemaan ainakin osa peruutetussa ehdotuksessa käsitellyistä ongelmista.

Direktiiviehdotuksen valmistelu perustuu osin komission aiemman yksityisen eurooppayhtiön sääntöjä koskevan ehdotuksen valmistelun yhteydessä tehtyihin tutkimuksiin. Komissio on järjestänyt asiasta kaksi kuulemiskierrosta vuosina 2012–2013.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2009/102/EY yhtiöoikeuden alalla yhdenmiehen rajavastuuyhtiöistä (jäljempänä myös yhdenyhtiö-direktiivi) säädetään yhdenyhtiön julkistamisesta sekä päätöksenteosta ja ainoan osakkaan kanssa tehtävistä sopimuksista yhdenyhtiössä. Yhdenyhtiö-direktiiviä sisällöltään vastaavat säännökset ehdotetaan otettavaksi nyt käsiteltävään direktiiviin.

2 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö**2.1 Yhdenyhtiötä koskevat yleiset säännöt (1 osa)**

Ehdotuksen 1 osassa säädetään direktiivin soveltamisalasta (1 artikla) ja määritelmistä (2 artikla) sekä yhdenyhtiön julkistamisesta (3 artikla), yhtiökokouksesta (4 artikla) ja yhdenyhtiön ainoan osakkaan ja yhtiön välisistä sopimuksista (5 artikla). Direktiivin 1 osan yleiset yhdenyhtiötä koskevat säännöt vastaavat sisällöltään kumottavaksi ehdotettavan yhdenyhtiö-direktiivin säännöksiä, jotka on otettu huomioon voimassa olevassa osakeyhtiölaissa.

Soveltamisala. Ehdotuksen mukaan direktiiviä sovelletaan direktiivin liitteessä mainittuihin yhtiöihin (suom. yksityinen osakeyhtiö) ja direktiivissä määriteltyihin SUP-yhtiöihin. Ehdotettu soveltamisala on suppeampi kuin yhdenyhtiö-direktiivissä, jota sovelletaan Suomessa yksityisiin ja julkisiin osakeyhtiöihin. Direktiiviehdotuksessa säädetään kuitenkin vain vähimmäistasosta, joten osakeyhtiölakia (624/2006) ei tarvitse muuttaa tältä osin.

Direktiiviehdotuksen 1 osan yleisiä säännöksiä sovellettaisiin kaikkiin yhdenyhtiöihin ja 2 osan SUP-yhtiömuotoa koskevia sään-

nöksiä sovelletaan niihin yhtiöihin, jotka rekisteröidään SUP-yhtiöiksi.

Yhdenyhtiön julkistaminen. Direktiivin 3 artiklan mukaan tieto yhdenyhtiön muodostumisesta ja tällaisen yhtiön ainoasta osakkeenomistajasta on merkittävä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2009/101/EY niiden takeiden yhteensovittamisesta samanveroisiksi, joita jäsenvaltioissa vaaditaan perustamissopimuksen 48 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetuilta yhtiöiltä niiden jäsenten sekä ulkopuolisten etujen suojaamiseksi (jäljempänä myös julkistamisdirektiivi) 3 artiklan 1 ja 3 kohdassa tarkoitettuun asiakirjavihkoon tai rekisteriin taikka merkittävä yhtiön pitämään rekisteriin, josta jokainen voi saada tietoja. Ehdotus vastaa yhdenyhtiö-direktiivin 3 artiklaa, joka on otettu huomioon osakeyhtiölain 3 luvun 16 §:n 3 momentissa.

Yhdenyhtiön yhtiökokous. Ehdotuksen 4 artiklan mukaan yhtiön ainoa osakas käyttää yhtiökokoukselle kuuluvaa toimivaltaa. Ainoan osakkaan tämän toimivallan perusteella tekemät päätökset on tehtävä kirjallisesti. Ehdotus vastaa yhdenyhtiö-direktiivin 4 artiklaa, joka on otettu huomioon osakeyhtiölain 5 luvun 1 §:n 2 momentissa.

Ainoan osakkaan ja yhtiön väliset sopimukset. Ehdotuksen 5 artiklan mukaan ainoan osakkaan ja yhtiön väliset sopimukset on tehtävä kirjallisesti. Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat päättää olla soveltamatta tätä vaatimusta sopimuksiin, jotka on tehty markkinaolosuhteissa tavanomaisessa liiketoiminnassa ja jotka eivät ole haitaksi yhdenyhtiölle. Ehdotus poikkeaa sanamuodoltaan yhdenyhtiö-direktiivin 5 artiklasta, jossa ei ole erikseen mainittu sopimuksen haitallisuutta yhdenyhtiölle. Yhdenyhtiö-direktiivin säännökset on otettu huomioon osakeyhtiölain 6 luvun 16 §:ssä siten, että osakeyhtiölaia ei tarvitse tältä osin muuttaa direktiiviehdotuksen täytäntöön panemiseksi.

2.2 Societas Unius Personae (SUP) -yhtiötä koskevat erityiset säännöt (2 osa)

Oikeudellinen muoto ja yleiset periaatteet. Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä mahdollisuudesta rekisteröidä yh-

denmiehen rajanvastuuyhtiöitä direktiiviehdotuksen 2 osassa säädettyjä vaatimuksia ja menettelyjä noudattaen. Tällaisen yhtiön tunnus on ”SUP”. Jäsenvaltiot eivät ehdotuksen mukaan saa estää SUP:a toimimasta ainoana osakkaana muussa yhtiössä (6 artikla).

Ehdotuksen mukaan jäsenvaltion on myönnettävä SUP:lle täydellinen oikeushenkilöys ja säädettävä, että ainoa osakas ei ole vastuussa mistään merkityn pääoman ylittävistä summista. Neuvoston työryhmässä on tältä osin selvitettävä ehdotuksen suhdetta SUP:hen sovellettavan kansallisen lain mukaiseen osakkaan vahingonkorvausvastuuseen. SUP:ksi rekisteröitävän yhtiön nimeen on ehdotuksen mukaan lisättävä lyhenne ”SUP”, jota vain tällainen yhtiö voisi käyttää nimessään. SUP:hen ja sen yhtiöjärjestykseen sovellettaisiin sen rekisteröintivaltion kansallista lainsäädäntöä. SUP perustettaisiin määrittelemättömäksi ajaksi, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin (7 artikla).

Ehdotuksessa ei ole erityissäännöksiä SUP:n henkilöstön edustuksesta, joten ehdotuksen 7 artiklan 4 kohdan lainvalintasäännön mukaan henkilöstön edustukseen sovelletaan SUP:n kotipaikan lainsäädäntöä henkilöstöedustuksesta.

Suomen osakeyhtiölaissa ei ole rajoitettu osakkaiden lukumäärää, joten kaikissa osakeyhtiöissä riittää yksi osakas ja kaikissa yhtiöissä osakkaan vastuu rajoittuu sijoitettuun pääomaan riippumatta osakkaiden lukumäärästä. Suomen osakeyhtiölain ja toiminimilain (128/1979) mukaan yksityisen osakeyhtiön toiminimessä on oltava sana ”osakeyhtiö”, yhdysosa ”osake” tai lyhenne ”oy” ja julkisen osakeyhtiön toiminimessä on oltava sanat ”julkinen osakeyhtiö” tai lyhenne ”oyj”. Direktiiviehdotuksen 2 osan yleisten vaatimusten täyttämiseksi toiminimilakia tulisi muuttaa niin, että tämän direktiivin mukaisesti SUP-yhtiöksi rekisteröitävän yhtiön toiminimessä on oltava ”SUP” -lyhenne ja että muut yhtiöt eivät voi käyttää vastaavaa lyhennettä.

Perustaminen. Ehdotuksen mukaan SUP:ksi voitaisiin perustaa kokonaan uusi yhtiö (8 artikla) tai olemassa oleva yhtiö voitaisiin muuttaa SUP:ksi (9 artikla). Ehdotuksessa säädetään tarkemmin SUP:ksi muuttamisen edellytyksistä ja oikeusvaikutuksista.

SUP:n rekisteröidyn kotipaikan ja joko sen pääkonttorin tai pääasiallisen toimipaikan pitäisi olla EU-alueella, mutta ne voisivat olla eri jäsenvaltioissa (10 artikla). Osakeyhtiölain mukaan vain rekisteröidyn kotipaikan on oltava Suomessa, joten suomalaisen osakeyhtiön pääkonttori ja pääasiallinen toimipaikka voivat olla ETA-alueen ulkopuolella. Direktiivin vaatimukset vähentävät SUP-yhtiömuodon käytettävyyttä ETA-alueen ulkopuolelle suuntautuvassa rajatylittävässä toiminnassa verrattuna kansalliseen osakeyhtiömuotoon. Suomen lainsäädännössä pitäisi rajoittaa SUP-yhtiön toimintamahdollisuuksia muista kansallisen lain mukaisista yhtiöistä poikkeavalla tavalla.

Yhtiöjärjestys. Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden on edellytettävä, että SUP:n yhtiöjärjestyksessä on oltava ainakin yhtiön perustamista, osakkeita (kirjoitusvirhe, koska sallitaan vain yksi osake), osakepääomaa, organisaatiota, tilinpäätöstä ja purkamista koskevat seikat, joista komissio antaa myöhemmin täytäntöönpanosäädöksellä kaikissa jäsenvaltioissa yhdenmukaisesti sovellettavan malliyhtiöjärjestyksen (11 artikla). Komissio ei ole kertonut tällaisen mallin kaavailusta sisällöstä.

Osakeyhtiölaissa on oletettavasti säännökset direktiiviehdotuksessa mainituista seikoista, minkä vuoksi niistä ei tarvitse mainita kansallisen osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä. Osakeyhtiölaissa säädetään vain yhtiöjärjestyksen vähimmäissisällöstä. Osakeyhtiölain oletettavasti säännösten mukaisen hallintomallin selvittäminen on varsin helppoa myös toisessa valtiossa toimivan suomalaisen osakeyhtiön osalta, koska englanniksi käännetty osakeyhtiölaki on vapaasti ja maksutta saatavana Finlex-verkkopalvelussa. Keväällä ja kesällä 2014 käyttöön tulevassa uudessa kaupparekisterijärjestelmässä perustettavan yhtiön yhtiöjärjestys voidaan laatia rekisterijärjestelmässä tarjolla olevien mallien pohjalta sähköisesti.

Direktiivin voimaansaattamiseksi osakeyhtiölakia tulisi muuttaa siten, että SUP-yhtiön yhtiöjärjestyksessä on aina mainittava tässä tarkoitetuista osakeyhtiölain oletettavasti säännösten mukaisista seikoista. Tämä lisäisi Suomeen rekisteröitävän SUP-yhtiön perustamiskustannuksia vähäisessä määrin verrat-

tuna kansallisen osakeyhtiön perustamiseen. Toisaalta ehdotus voi vähentää yhtiön perustamisesta aiheutuvia kuluja keskieuropalaisissa jäsenvaltioissa, jos yhtiöjärjestyksen laatimiseen ei enää tarvitse käyttää notaari-palveluita.

SUP:n yhtiöjärjestyksestä voidaan muuttaa rekisteröinnin jälkeen sähköisesti tai muulla tavoin sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Nämä tiedot on kirjattava rekisteröintijäsenvaltion yhtiörekisteriin (12 artikla). Ehdotus vastaa tältä osin sisällöltään Suomen voimassa olevaa yhtiö- ja kaupparekisterilainsäädäntöä.

Rekisteröinti. Rekisteröintiä koskevien vaatimuksien yhdenmukaistamiseksi direktiivissä säädettäisiin niistä tiedoista ja asiakirjoista, joita jäsenvaltiot voivat vaatia SUP:n rekisteröintiä varten (13 artikla). Ehdotus poikkeaa kaupparekisterilain (129/1979) ja yrityslain yhteisötietolain (244/2001) mukaisesta osakeyhtiön perusilmoituksen sisällöstä siten, että ehdotuksen mukaan ei voida vaatia yhtiön hallintoelinten jäsenten ja mahdollisen tilintarkastajan henkilötietojen rekisteröintiä. Direktiiviehdotusta pitäisi neuvoston käsittelyssä muuttaa siten, että jäsenvaltio voi vaatia SUP:n hallituksen, toimitusjohtajan ja tilintarkastajan ilmoittamista yhtiörekisteriin, jos yhtiöllä on tällainen toimielin tai tilintarkastaja.

Ehdotus poikkeaa Suomen voimassa olevasta yhtiö- ja kaupparekisterilainsäädännöstä siten, että ehdotuksen mukaan kaupparekisteriin pitäisi ilmoittaa myös SUP:n päätoimipaikka tai pääkonttori, yhtiön perustaja-osakkaiden lisäksi mahdolliset viime sijaiset edunsaajat. Ensin mainitut lisävaatimukset liittyvät SUP:n kotipaikkaa koskeviin 10 artiklan säännöksiin, jotka ovat tiukempia kuin Suomen laki. Jälkimmäinen vaatimus liittyy rahanpesun vastustamiseen koskevaan direktiiviehdotukseen (ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesun ja terrorismin rahoittamiseen, (KOM 2013) 45 lopullinen), jota vastaavista vaatimuksista ei ole säädetty muiden EU:n yhtiöoikeuden alaan kuuluvien yhtiöiden osalta yhtiön rekisteröintiä koskevassa sääntelyssä. Direktiiviehdotuksen käsittelyn yhteydessä pyritään siihen, että rahanpesun vastustamista koske-

vista toimista säädetään samalla tavalla kaikkien yhtiömuotojen osalta.

Ehdotuksen mukaan komissio valtuutetaan antamaan täytäntöönpanosäädöksellä rekisteröintiä koskevan mallin (13 artiklan 2 kohta). Komissio ei ole kertonut tällaisen mallin kaavaillusta sisällöstä.

Ehdotuksella pyritään helpottamaan yhdenyhtiön perustamista ulkomaille yhtenäistä sähköistä rekisteröintimenettelyä koskevilla säännöksillä (14 artikla). SUP on ehdotuksen mukaan rekisteröitävä siinä jäsenvaltiossa, jossa sen sääntömääräinen kotipaikka on. SUP saa oikeushenkilöyden sinä päivänä, kun yhtiö rekisteröidään rekisteröintijäsenvaltion yhtiörekisteriin. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että SUP:ksi perustettavien yhtiöiden rekisteröintimenettely voidaan tehdä kokonaisuudessaan sähköisesti ilman, että perustajajäsenen tarvitsee olla läsnä rekisteröintijäsenvaltion viranomaisten käsittelyssä (sähköinen rekisteröinti). Sähköisen rekisteröinnin vaatimus ei siten koske perustamista muuttamalla jo olemassa oleva yhtiö SUP:ksi. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että sähköisessä rekisteröinnissä käytetään direktiivin mukaisia yhtenäisiä yhtiöjärjestyks- ja rekisteröintimalleja. Jäsenvaltioiden on annettava rekisteröintitodistus, jolla vahvistetaan rekisteröintimenettelyn päätökseen saattaminen. Todistus on annettava viimeistään kolmen työpäivän kuluttua siitä, kun toimivaltainen viranomainen on vastaanottanut kaikki tarvittavat asiakirjat. Direktiivissä ei ehdoteta säädettäväksi tarkemmin rekisteröintitodistuksen muodosta ja/tai sisällöstä.

Jäsenvaltiot voivat ehdotuksen mukaan asettaa sääntöjä, jotka koskevat sähköisen perusilmoituksen tekijän henkilöllisyyden tarkistamista sekä rekisteriviranomaiselle toimitettujen asiakirjojen ja muiden tietojen hyväksyttävyyttä. Toisaalta rekisteriviranomaisen on hyväksyttävä toisen jäsenvaltion viranomaisen tunnistaminen perusilmoituksen tekijän henkilöllisyyden tarkistamista varten. Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden rekisteriviranomaisten välinen yhteistyö on toteutettava asetuksen (EU) N:o 1024/2012 (jäljempänä myös IMI-asetus) mukaisesti. Tiedossa ei ole kokemuksia IMI-järjestelmän käyttämisestä yhtiörekisteriviranomaisten välisessä yhteistyössä. Tähän asti esimerkiksi kauppa-

rekisteriä pitävä Patentti- ja rekisterihallitus on osallistunut aktiivisesti jo pidempään toimineeseen European Business Register -järjestelmän toimintaan.

Rekisteröintimenettelyn yhdenmukaisuuden varmistamiseksi jäsenvaltiot eivät saa asettaa SUP:n rekisteröinnin edellytykseksi minkään luvan tai hyväksymisen myöntämistä. Elinkeino- tai muita vastaavia lupia voidaan edellyttää ja myöntää SUP:lle vasta rekisteröimisen jälkeen. Ehdotus vastaa Suomen oikeutta, jonka mukaan yrityksen rekisteröinti on tyypillisesti edellytys lupien myöntämiselle, eikä lupia myönnetä perustettavien yhtiöiden lukuun. SUP:n rekisteröinti, rekisteröintimenettelyn aikana toimitetut asiakirjat ja niihin myöhemmin tehtävät muutokset on ehdotuksen mukaan julkaistava yhtiörekisterissä heti rekisteröinnin jälkeen.

Käytännössä perustettavaan SUP:iin sulautuva tai SUP:ksi muuntuva kansallinen yhtiö voi harjoittaa sellaista EU- tai kansallisen lainsäädännön mukaan luvanvaraista toimintaa, jota koskevaa lainsäädäntöä on voitava soveltaa myös silloin, kun tällainen yhtiö osallistuu SUP:n perustamiseen.

Ainoa osake. Ehdotuksen mukaan SUP voi laskea liikkeeseen vain yhden osakkeen, jota ei voi jakaa osiin ja jota SUP ei saa suoraan tai välillisesti ostaa tai omistaa. Ehdotuksesta ei käy ilmi, mitä osakkeen välillisellä omistuksella tarkoitetaan. Ehdotuksessa säädetään myös SUP:n ainoan osakkeen yhteisomistuksesta ja osakkeeseen liittyvän oikeuden käyttämisestä, jos sovellettava kansallinen lainsäädäntö sallii osakkeen yhteisomistuksen (15 artikla).

Ehdotus poikkeaa osakeyhtiölaista siten, että osakeyhtiölaissa ei rajoiteta osakkeiden lukumäärää eikä erilaisten osakkeiden käyttöä yhden tai useamman osakkaan yhtiössä. Ehdotus rajoittaa SUP-yhtiömuodon käytettävyyttä Suomessa verrattuna kansallisiin osakeyhtiömuotoihin.

Osakepääoma. SUP:n vähimmäispääomavaatimus olisi 1 euro (16 artikla). SUP:n pääoma olisi merkittävä kokonaan eivätkä jäsenvaltiot voisi asettaa ainoan osakkeen arvolle enimmäismäärää. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että SUP:hen ei sovelleta sääntöjä, jotka edellyttävät, että yhtiö tekee lakisääteisiä varauksia, mutta SUP:t voisivat teh-

dä varauksia niiden yhtiöjärjestyksen mukaisesti. Jäsenvaltion olisi edellytettävä, että SUP:n osakepääoma ilmoitetaan yhtiön käytämällä lomakkeilla ja yhtiön verkkosivuilla, jos yhtiöllä on verkkosivusto.

Ehdotuksesta poiketen osakeyhtiölaissa edellytetään vähintään 2 500 euron vähimmäispääomaa. Käytännössä osakeyhtiölain mukaisella vähimmäispääomalla ei ole merkitystä yhtiön velkojen ja muiden sidosryhmien suojan kannalta. Käytännössä lähinnä tilinpäätöstä ja tilintarkastusta sekä tilinpäätösasiakirjojen rekisteröintiä koskevat vaatimukset ja yhtiötä koskevan taloudellisen informaation saatavuus sekä yhtiön varojenjakoa koskevat vaatimukset vaikuttavat olennaisesti velkojen ja yhtiön muiden sidosryhmien asemaan. Direktiiviehdotuksen toteutuessa Suomessakin sallittaisiin SUP-osakeyhtiön perustaminen yhden euron pääomalla. Tällöin on harkittava myös kansallisen yksityistä osakeyhtiötä koskevan sääntelyn muuttamista yhtiömuodon käytettävyyden säilyttämiseksi siten, että vähimmäispääomavaatimus alennetaan yhteen euroon.

Ehdotuksen mukaan vain täysin maksetut osakkeet voitaisiin ilmoittaa rekisteröitäviksi (17 artikla). Sähköistä rekisteröintiä käytettäessä merkintähinta olisi maksettava SUP:n pankkitilille EU-alueella toimivassa pankissa ja näin suoritettu maksu kävisi todistukseksi merkintähinnan maksamisesta tai osakepääoman korottamisesta. Osakepääoman korottaminen tai vähentäminen olisi rahamaksun lisäksi mahdollista apporttina. Myös perustamisen yhteydessä osakepääoman voi maksaa apporttina, mutta tällöin SUP:ta ei voisi rekisteröidä sähköisessä perustamismenettelyssä.

Osakeyhtiölaista poiketen ehdotuksessa ei sallita osakepääoman maksamista kolmannessa maassa olevan pankin tilille. Ehdotuksessa ei myöskään ole otettu huomioon EU:n ja jäsenvaltioiden maksupalveluiden ja maksulaitoslainsäädännön kehitystä (maksulaitoslaki, 297/2010, ja maksupalvelulaki, 290/2010).

Varojenjak. Ehdotuksen mukaan varojenjaolla (voiton jako) tarkoitettaisiin taloudellista voittoa, jonka ainoa osakas saa SUP:sta suoraan tai välillisesti ainoan osakkeen perusteella. Varojenjakoa voidaan toteuttaa

osinkona suoritettavana rahana ja muina varoina sekä muulla tavoin, kuten ostojen ja myyntien kautta. Varojenjaon määritelmä ehdotuksen 18 artiklassa vastaa osakeyhtiölakia (13 luvun 1 §). Varojenjaon edellytykset poikkeavat osakeyhtiölaista lähinnä siten, että ehdotuksessa ei ole otettu huomioon tilannetta, jossa yhtiön on jaettava jakokelpoisia varoja yhtiöjärjestyksen määräyksen perusteella, ja siten, että ehdotuksessa varojenjaon edellytyksenä oleva maksukykytesti on määritelty yksityiskohtaisemmin kuin osakeyhtiölaissa (13 luvun 2 § ja 6 §:n 1 momentti). Ehdotuksen määritelmiä tasetestiksi ja maksukykytestiksi tulisi selventää neuvoston käsittelyssä. Ehdotuksesta ei esimerkiksi käy selvästi ilmi, mitä tasetestin soveltamisen kannalta olennaisella nettovarallisuudella tarkoitetaan. Nettovarallisuuden määritelmää pyritään neuvoston työryhmän käsittelyssä selventämään siten, että määrittely vastaa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/30/EU (pääomadirektiivi) mukaista nettovarojen määrittelyä. Ehdotuksessa ei myöskään edellytetä, että varojenjaon on perustuttava tilintarkastettuun tilinpäätökseen, jos SUP:lla on lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan velvollisuus valita tilintarkastaja. Neuvoston työryhmässä pyritään lisäksi selventämään SUP:n varojenjaon edellytyksenä olevaa maksukykytestiä siten, että maksukyvyn säilymistä arvioidaan varojenjakopäätöksen ajankohdan perusteella.

SUP:n johtolimen olisi annettava maksukyvyn säilymistä koskeva vakuutus tiedoksi ainoalle osakkaalle 15 päivää ennen varojenjakoa koskevan päätöksen hyväksymistä. Vakuutus olisi julkaistava ja sen olisi oltava saatavilla yhtiön verkkosivuilla, jos yhtiöllä on verkkosivusto. Käytännössä suomalaisten pk-yritysten johto koostuu useimmiten yhtiön osakkaista. Osakeyhtiölaissa ei ole vastaavia muotovaatimuksia, jotka voivat jossain määrin rajoittaa yhtiömuodon käytettävyyttä. Neuvoston työryhmän käsittelyssä ehdotusta tulisi selventää osakeyhtiölaista poikkeavien vaatimusten osalta.

Yhtiön johto ja ainoa osakas olisivat henkilökohtaisesti vastuussa varojenjaon suosittelemisesta tai sitä koskevasta päätöksestä, jos he tiesivät tai heidän olisi pitänyt olosuhteet huomioon ottaen tietää, että varojenjakoa olisi

vastoin edellä mainittuja tasetestiä ja maksukykyä koskevia vaatimuksia. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että jaetut varat palautetaan SUP:lle, jos voidaan osoittaa, että ainoa osakas tiesi tai hänen olisi olosuhteet huomioon ottaen pitänyt tietää, että varojenjakoon vastoin direktiivin säännöksiä (19 artikla). SUP:n varojenjakoa koskevia edellytyksiä sovellettaisiin myös osakepääoman alentamisiin, jotka tosiasiallisesti johtaisivat voitonjakoon ainoalle osakkaalle (20 artikla). Ehdotettu SUP:n johdon vastuun ja varojen palauttamisvelvollisuuden sääntely vastaa pääosin osakeyhtiölakia (13 luvun 4 § ja 22 luvun 1 §). Neuvoston käsittelyn aikana selvitetään, että vastuun yksityiskohtiin sovelletaan kansallisen lain säännöksiä esimerkiksi sovittelusta, kanavoinnista ja vahingonkorvausvastuun vanhentumisesta. Tällöin ehdotus vastaa osakeyhtiölakia. Lisäksi selvitetään varojenjaon edellytysten suhdetta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/34/EU (tilinpäätösdirektiivi) mukaiseen toiminnan jatkuvuuden (going concern) periaatteeseen.

Organisaatio. Direktiivissä määriteltäisiin ainoan osakkaan päätöksentekovaltaan kuuluvat asiat, joita ainoa osakas ei voisi siirtää yhtiön johtoelimen päätettäväksi (21 artikla). Ainoan jäsenen päätettäväksi osoitetut asiat vastaavat pääosin osakeyhtiölaissa yhtiökokouksen päätettäväksi osoitettuja asioita (mm. tilinpäätöksen hyväksyminen, yhtiöjärjestyksen muuttaminen, yhtiömuodon muuttaminen ja purkaminen, tilintarkastajan nimittäminen ja osakepääoman alentaminen/korottaminen).

Ainoa jäsen voisi tehdä päätöksiä yhtiökokousta pitämättä pääosin vastaavalla tavalla kuin osakeyhtiölain mukaan yhtiön osakkaat voivat yksimielisinä päättää yhtiön asioista ilman muodollista kokousta (5 luvun 1 §:n 2 momentti). Ehdotus poikkeaa tältä osin sisällöltään osakeyhtiölaista lähinnä siten, että kirjallisten päätösten säilyttämisaika on vähintään 5 vuotta, kun osakeyhtiölaissa päätökset on säilytettävä yhtiön koko elinkaaren ajan. Asiakirjojen säilyttämisvaatimuksella on merkitystä ainoan osakkaan vahingonkorvausvastuun kannalta, joka yhtiöoikeudellisen vastuun osalta vanhenee Suomessa käytännössä yleensä 6 vuoden kuluessa ja rikosoikeudellisen vastuun vanhentumisaika voi

olla huomattavasti pidempi. Neuvoston käsittelyn aikana ehdotusta tulisi muuttaa niin, että jäsenvaltio voi pidentää päätösten säilytysaikaa pöytäkirjojen säilyttämistä koskevaa kansallista sääntelyä vastaavasti.

SUP:ia johtaisi yhden tai useamman johtajan muodostama hallitus (johtoelin - ks. 22 artikla). Ehdotus poikkeaa osakeyhtiölaista siten, että SUP:n hallituksen jäsenten lukumäärästä pitäisi aina määrätä yhtiöjärjestyksessä (osakeyhtiölain olettamassäännon mukaan hallituksessa on 1–5 jäsentä). Jäsenvaltio voi sallia myös oikeushenkilöjäsenet. Osakeyhtiölain yksityisiä osakeyhtiöitä koskevaa olettamassäänntä vastaavasti SUP:n hallituksen jäsenen toimikausi jatkuisi toistaiseksi, ellei jäseniä valittaessa tai yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Osakeyhtiölakia vastaavasti SUP:n hallituksella olisi yleistoimivalta asioissa, jotka eivät kuulu ainoan jäsenen tai soveltuvin osin hallintoneuvoston toimivaltaan. Osakeyhtiölakia vastaavasti ainoa osakas voisi milloin tahansa päättää erottaa hallituksen jäsenen. Erotettu hallituksen jäsen menettäisi välittömästi toimi- ja edustamisvaltansa, mikä vastaa käytännössä osakeyhtiölakia. Erotettuun jäseneseen sovellettaisiin kuitenkin edelleen muita kansallisen lainsäädännön mukaisia oikeuksia ja velvollisuuksia.

Ehdotuksessa säädetään SUP:n rekisteröintivaltiossa määrätyn liiketoimintakiellon soveltamisesta. Jos johtajaksi rekisteröitäväksi ilmoitettava on määrätty liiketoimintakielloon toisessa jäsenvaltiossa tehdyllä edelleen voimassa olevalla päätöksellä, päätös on annettava tiedoksi SUP:n kotivaltion rekisteriviranomaiselle. SUP:n kotivaltion viranomainen voi yleisen järjestyksen (public policy) nojalla evätä yhtiön rekisteröimisen, jos johtajalle on toisessa jäsenvaltiossa määrätty voimassa oleva liiketoimintakiello (”subject of an outstanding disqualification”, neuvoston käsittelyssä selvitetään monimerkityksisen ilmauksen sisältö). Patentti- ja rekisterihallitus huolehtii Suomessa siitä, ettei Suomessa liiketoimintakielloon määrättyä henkilöä kiellon voimassa ollessa merkitä kaupparekisteriin sellaiseen tehtävään, jossa kielloon määrätty ei saa olla. Tieto liiketoimintakielloista toimitetaan oikeusrekisterikeskuksesta Patentti- ja rekisterihallitukselle. Tällä

hetkellä voimassa oleva ulkomainen liike-toimintakielto ei ole rekisteröinnin este kaupparekisterissä.

Ehdotuksen mukaan henkilö, jonka määräksi tai ohjeita yhtiön johtajat jatkuvasti noudattavat (are accustomed to follow) mutta jota ei ole nimitetty muodolliseksi johtajaksi, katsotaan johtajaksi hänelle kuuluvien velvollisuuksien ja vastuiden osalta. Toisaalta henkilöä ei katsota johtajaksi yksinomaan sen perusteella, että johtoelin toimii hänen ammattitehtävissä antamiensa ohjeiden mukaan. Suomen yhtiöoikeuden mukaan henkilön valinta hallituksen jäseneksi voidaan osoittaa myös muulla tavalla kuin muodollisella yhtiökokouksen tai yksimielisten osakaiden päätöksellä (ns. de facto hallituksen jäsen). Direktiiviehdotuksen säännöksessä tarkoitettaneen kuitenkin ainakin Ison Britannian yhtiöoikeudessa tunnettua ”shadow director”ia, jota ei tunneta Suomen yhtiöoikeudessa. Ehdotuksen käsittelyn yhteydessä pyritään selvittämään säännöstä ja sen suhdetta kansalliseen yhtiölainsäädäntöön.

Osakeyhtiölakia vastaavasti ehdotetaan, että ainoalla osakkaalla on oikeus antaa hallitukselle (johtoelimelle) ohjeita (23 artikla), joita ei kuitenkaan saa noudattaa, jos ne ovat vastoin yhtiöjärjestyksestä tai sovellettavaa kansallista lainsäädäntöä (vrt. osakeyhtiölain 1 luvun 7 §). SUP:n edustamisen osalta ehdotus poikkeaa osakeyhtiölaista lähinnä siten, että ehdotuksen mukaan jokaisella hallituksen jäsenellä on yksin oikeus edustaa SUP:ia, jollei yhtiöjärjestyksessä ole määrätty, että edustamisoikeus on koko hallituksella tai useammalla yhdessä (24 artikla). Osakeyhtiölaissa on päinvastainen olettamassääntö (6 luvun 25 ja 27 §). Ehdotuksen muut edustamisoikeuden rajoitukset vastaavat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/101/EY (julkistamisdirektiivi) ja osakeyhtiölain säännöksiä.

Ehdotuksen mukaan SUP olisi purettava tai muutettava toiseen yhtiömuotoon, jos se ei enää täytä direktiivissä säädettyjä vaatimuksia. Toimivaltaisella viranomaisella olisi valtuudet purkaa SUP, joka ei toteuta tarvittavia toimenpiteitä yhtiömuodon muuttamiseksi (25 artikla). Lisäksi SUP voisi halutessaan muuttaa yhtiömuotoa milloin tahansa noudat-

taen sovellettavassa kansallisessa laissa säädettyä menettelyä.

2.3 Loppusäännökset (3 osa)

Ehdotuksessa siirrettäisiin komissiolle valta antaa delegoituja säädöksiä direktiivissä asetetuin edellytyksin. Komissiolle siirrettävä toimivalta koskisi direktiivin liitteenä olevan yhtiöluettelon mukauttamista, mikäli jäsenvaltiot tekevät liitteeseen vaikuttavia muutoksia kansallisiin rajanvastuuyhtiöitä koskeviin säännöksiin. Lisäksi komissio hyväksyisi täytäntöönpanosäädöksellä SUP:lle yhteisen yhtiöjärjestyksen mallin ja laatisi täytäntöönpanosäädöksellä mallin, jota käytetään SUP:n rekisteröinnissä jäsenvaltioiden yhtiörekistereihin direktiivin mukaisesti. Komissiolle ehdotettu säädösvallan delegointi on asianmukainen. Yhtiöjärjestys- ja rekisteröintimallin tarkempaa sisältöä pyritään vielä selvittämään neuvoston työryhmässä.

Ehdotuksen mukaan jäsenvaltion on tavanomaiseen tapaan säädettävä direktiivin täytäntöön panemiseksi annettujen kansallisten säännösten rikkomisen tehokkaista, oikeasuhteisista ja varoittavista seuraamuksista. Jäsenvaltion on myös toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet seuraamusten täytäntöönpanon varmistamiseksi.

Jäsenvaltioiden on annettava ja julkaistava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset 24 kuukauden kuluttua direktiivin hyväksymisestä. Voimassaoleva yhdenmiehen rajavastuuyhtiöitä koskeva direktiivi 2009/102/EY ehdotetaan kumottavaksi 24 kuukauden ja 1 päivän kuluttua direktiivin hyväksymisestä.

3 Toimivaltaperuste ja suhde toissijaisuusperiaatteeseen

Ehdotus perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 50 artiklaan, joka toimii oikeusperustana EU:n toimivallalle yhtiöoikeuden alalla. SEUT-sopimuksen 50 artiklan 2 kohdan f alakohdassa määrätään, että sijoittautumisvapauden esteet on poistettava asteittain tytäryritysten perustamisedellytyksistä.

Komission mukaan vaikuttaa todennäköiseltä, että jos EU ei ryhdy toimenpiteisiin, käytettävissä tulee olemaan vain toisistaan erillisiä kansallisia ratkaisuja ja pk-yritykset joutuvat vastakin kärsimään niiden ulkomaille laajentumista vaikeuttavista esteistä. Tässä tilanteessa EU:n kohdennetut toimet näyttävät komission mukaan olevan toissijaisuusperiaatteen mukaisia. Komission mukaan direktiivillä ei ole tarkoitus yhdenmukaistaa kokonaisvaltaisesti yhdenyhtiöiden toiminnan kaikkia osa-alueita, vaan siinä rajoitutaan niihin osa-alueisiin, joilla on suurin merkitys rajatylittävän toiminnan kannalta. Ehdotettujen EU:n toimien sisältö ja muoto eivät siten komission mukaan ylitä sitä, mikä on sääntelyn tavoitteen saavuttamiseksi tarpeen ja oikeasuhteista.

Valtioneuvoston piirissä on arvioitu, että oikeusperustana voidaan käyttää SEUT 50 artiklaa, jos direktiiviehdotuksen vaatimukset voidaan täyttää myös olemassa olevia yhtiömuotoja koskevaa sääntelyä muuttamalla ilman, että samalla on luotava kokonaan uusi yhtiömuoto.

4 Ehdotuksen vaikutukset

Vaikutukset elinkeinotoimintaan. Komission arvion mukaan ehdotus hyödyttäisi yrityksen perustajia ja ennen kaikkea pk-yrityksiä. Tämän arvioidaan todennäköisesti edistävän ja tukevan yrittäjyyttä, sekä lisäävän kasvua, innovointia ja työpaikkoja EU:ssa.

Käytännössä suomalaisten yritysten ja niiden etujärjestöjen mukaan rajatylittävään toimintaan liittyvät merkittävimmät yhtiöoikeudelliset ongelmat liittyvät toiseen valtioon sijoittuvat tytäryhtiön tai sivuliikkeen rekisteröintiin, pääomarakenteeseen ja tytäryhtiön toimielinten päätöksentekoon. Yhtiöoikeuden alalla ongelmia aiheuttavat yhtiöjärjestyksen sisältöä koskevat rajoitukset, yhtiön rekisteröintiin liittyvät asiakirjojen varmennus- ja käännskustannukset, sähköisen rekisteröintimahdollisuuden puuttuminen joissakin jäsenvaltioissa ja rekisteröintiin kuluva aika, tytäryhtiön päätöksentekoa koskevat muotovaatimukset sekä perustamisen ja toiminnan aikana tarvittavista ulkopuolisista oikeudelli-

sista asiantuntijapalveluista aiheutuvat kustannukset. Kansallinen arvio vastaa näiltä osin komission arviota.

Käytännössä ehdotuksella helpotetaan pienten ja keskisuurten yritysten rajat ylittävää toimintaa lähinnä rekisteröinnin helpottamisen, nopeuttamisen ja rekisteröintikulujen osalta. Suomalaisen yritystoiminnan kannalta ehdotus voi jossain määrin helpottaa tytäryhtiön perustamista mannereurooppalaisissa jäsenvaltioissa. Toisaalta SUP:n käytettävyyttä konserniyhtiönä voivat vähentää ehdotuksen vaatimukset siitä, että kaikissa verkon kautta perustettavissa SUP-yhtiöissä on käytettävä samaa komission säädökseen perustuvaa yhtiöjärjestysmallia ja että yhtiössä ei voi olla useampia osakkeita, erilaisia osakkeita eikä useampia osakkaita.

Yhtiön perustamista Suomessa ehdotus ei käytännössä helpota, koska Suomen yhtiölaainsäädännössä on ennestään otettu komission ehdotusta paremmin huomioon pienten ja keskisuurten yritysten tarpeet.

SUP-yhtiömuoto ei Suomessa tarjoa todellista vaihtoehtoa kansalliselle yksityiselle osakeyhtiölle, joten muodollisesti erilaisten yhtiömuotojen määrän kasvu aiheuttaisi vain tarpeettomia selvityskustannuksia ja sekaan-nusta. Jos direktiiviehdotus hyväksytään, Suomen tulisi pyrkiä siihen, että nykyinen osakeyhtiölaissa säännelty yksityinen osakeyhtiö hyväksyttäisiin pienin poikkeuksin SUP-yhtiöksi, jonka erityisestä yhtiömuototunnuksesta säädettäisiin toiminimilaissa.

Vaikutukset yritysten sidosryhmien kannalta. Ehdotus lisäisi toteutuessaan kaupparekisteriviranomaisen työmäärää. Työmäärää lisääisivät ainakin vaatimus rekisteröintitodistuksen antamisesta kolmen päivän kuluessa rekisteröinnin edellyttämien asiakirjojen vastaanottamisesta sekä rajat ylittäviin perustamisiin liittyvä viranomaisyhteistyö jäsenvaltioiden kaupparekisterien välillä. Työmäärän kasvua on vaikea arvioida ennalta, koska se riippuu myös siitä, kuinka suosittu SUP-yhtiömuoto käytännössä olisi. Rajat ylittävään yhtenäiseen sähköiseen rekisteröintimenettelyyn siirtyminen aiheuttaisi lisäksi kertaluonteisia kustannuksia, joita seuraisi ainakin yhdenmukaisen yhtiöjärjestyksen ja rekisteröintilomakkeen mallin käyttöönotosta sekä sähköisen rekisteröintisivun järjestämi-

sestä. Patentti- ja rekisterihallitus on vuonna 2014 käyttöön otetusta osakeyhtiön sähköisestä perustamismenettelystä saatujen kokemusten perusteella pitänyt ehdotuksen kolmen päivän rekisteröintiaikaa haasteellisena. Suomessa kolmen päivän käsittelyaikavaatimus on haasteellinen erityisesti rekisteröintiin liittyvän toiminimitutkimuksen kannalta. Nykyisen tason toiminimisuojan säilyttäminen on vaikeata, jos Patentti- ja rekisterihallituksen käytössä olevia resursseja ja keinoja ei lisätä.

Vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön. Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden olisi säädettävä mahdollisuudesta rekisteröidä SUP:ksi kutsuttavia yhdenyhtiöitä direktiivissä säädettyjä sääntöjä ja menettelyjä noudattaen. SUP-yhtiömuotoa koskevien säännösten täytäntöönpano edellyttäisi ainakin osakeyhtiölain, kaupparekisterilain ja toiminimilain muuttamista, mikäli ne hyväksyttäisiin nyt ehdotetussa muodossa.

Jos SUP-sääntely hyväksytään ehdotetussa muodossa, Suomessakin on harkittava vähimmäispääomavaatimuksen alentamista samoin kuin naapurimaissamme ja useissa muissa jäsenvaltioissa on tehty kansallisessa yhtiölainsäädännössä.

5 Ehdotuksen kansallinen käsitteily ja käsittely EU:ssa

Komissio julkisti ehdotuksen 9.4.2014. Direktiiviehdotuksesta ja U-kirjeluonnoksesta järjestettiin 30.5.2014 kuuleminen yhtiöille, niiden etutahoille ja sidosryhmille, tutkijoille sekä viranomaisille. U-kirjeluonnos on käsitelty kesäkuussa 2014 valtioneuvoston EU-asioiden sisämarkkinat -valmistelujaostossa.

Ehdotuksen käsittely neuvoston yhtiöoikeustyöryhmässä alkoi 22.5.2014. Useimmissa jäsenvaltioissa kansallisten kantojen muodostaminen on vielä kesken. Huomattava osa jäsenvaltioista on kuitenkin ilmoittanut suhtautuvansa myönteisesti direktiivin tavoitteisiin.

6 Ahvenanmaan itsehallinto

Asia kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 5 luvun 27 §:n perusteella valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

7 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti kaikkiin toimiin, joilla tehostetaan yritysten kansallista ja rajatylittävää toimintaa. Suomi voi hyväksyä sen, että rajat ylittävää yrityksen perustamista edistetään yhdenmukaistamalla sähköistä rekisteröintimenettelyä koskevat säännökset direktiivissä ehdotetulla tavalla. Neuvoston käsittelyssä on kuitenkin vielä tarkasteltava perustamismenettelyssä edellytetyn malliyhtiöjärjestyksen sisältöä ja tietovaatimuksia. Lisäksi ehdotuksen käsittelyssä on selvennettävä rajat ylittävän sähköisen perustamismenettelyn toteuttamista ja siihen liittyvän viranomaisyhteistyön muotoja.

Suomalaisten yritysten rajatylittävässä toiminnassa SUP-yhtiömuodosta voi olla jonkin verran hyötyä, mitä kuitenkin rajoittaa vähemmistöosakkaiden kiello ja vaatimus saman yhtiöjärjestysmallin käyttämisestä kaikissa verkon kautta perustettavissa yhtiöissä. Toisaalta Suomessa SUP-yhtiömuoto ei tarjoa merkittävää vaihtoehtoa kansalliselle yksityiselle osakeyhtiölle, joten muodollisesti erilaisten yhtiömuotojen määrän kasvu aiheuttaisi vain tarpeettomia selvityskustannuksia ja sekaannusta. Näistä syistä Suomen tulisi pyrkiä siihen, että nykyinen osakeyhtiölaissa säännelty yksityinen osakeyhtiö hyväksyttäisiin pienin poikkeuksin SUP-yhtiöksi.

SUP:n velkojien ja muiden sidosryhmien tarpeet, jotka liittyvät lähinnä yhtiön varojen jaon edellytyksiin sekä johdon velvollisuuksiin ja vastuuseen on otettava ehdotuksen valmistelussa huomioon. Ehdotuksen käsittelyssä on otettava huomioon myös se, miten uuden yhtiömuodon käytön yleistyminen vaikuttaisi kansallisen oikeusjärjestyksen selkeyteen sivullisen aseman sääntelyn kannalta.